

پودمان ۱

کلیات آموزش و پرورش پیش از دبستان

شایستگی‌های پودمان

- ۱ آشنایی با اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان
- ۲ آشنایی با پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در جهان و ایران
- ۳ تهیه فهرستی از انواع مراکز پیش از دبستان
- ۴ تهیه فهرستی از عناوین و وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان

در گروه‌های کلاسی

- تجربه‌ای از آموزش‌های دوران پیش از دبستان مانند شعر، قصه و... را بازگو کنید.
- درباره اهمیت آموزش و پرورش پیش از دبستان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

تعریف: آموزش و پرورش پیش از دبستان معمولاً به تجربه‌ها و یادگیری‌های کودکان در مراکز مختلف آموزش پیش از دبستان اطلاق می‌شود.

اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان

سال‌های پیش از دبستان مرحله شکل‌گیری شخصیت کودک است. دوره سنی پیش از دبستان از تولد تا شش سال اول زندگی است. کودک این سال‌ها را با کنجکاوی و توجه نسبت به خود، اطرافیان و دنیای پیرامونش سپری می‌کند. در این سال‌های طلایی چنانچه محیط و آموزش غنی باشد هوش شکوفا می‌شود و استعدادها پرورش می‌یابد. توجه به رشد و یادگیری کودکان در این سال‌های حساس به دلایل زیر از ضرورت و اهمیت فراوانی برخوردار است:

حضرت علی (ع) :
«العلم من الصغر
كالنقش فی الحجر»؛
یادگیری و آموزش
در خردسالی، بسان
کندن نقش روی
سنگ، پایدار است.

۱ سرعت رشد در همه ابعاد آن در شش سال اول زندگی نسبت به سال‌های دیگر

بیشتر است. یادگیری کودکان در این سال‌های حساس، سریع‌تر، آسان‌تر و عمیق‌تر صورت می‌گیرد.

۲ با توجه به وجود نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی، کودکان خانواده‌های محروم نیاز به محیطی دارند که این محرومیت‌ها را تاحدی جبران سازد که در مراکز پیش از دبستان، مریبان آگاه و آموزش دیده، این وظیفه را برعهده دارند.

۳ تغییرات اقتصادی، اجتماعی و اشتغال مادران، ایجاد محیط‌های مناسب برای رشد و یادگیری کودکان را ضروری می‌سازد.

۴ براساس پژوهش‌های انجام شده، کودکان برخوردار از آموزش پیش از دبستان، توانمندی شناختی و رفتاری بیشتری نسبت به کودکان دیگر در مقطع ابتدایی دارند. ساختار اصلی، کنترل احساسات، خودتنظیمی و سازگاری اجتماعی در دوران اولیه کودکی شکل می‌گیرد.

۵ بسیاری از مشکلات کودکان در جنبه‌های مختلف رشد، در سال‌های اولیه کودکی، با مداخله مؤثر و به موقع برطرف می‌گردد و این در صورتی است که کودکان از آموزش‌های پیش از دبستان برخوردار شوند.

۶ آموزش پیش از دبستان، شوق یادگیری، نگرش مثبت و پذیرش کودک را نسبت به محیط مدرسه افزایش می‌دهد و در نتیجه میزان ترک تحصیل کودکان در مدرسه کاهش می‌یابد.

۷ یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد هزینه اُفت تحصیلی کودکان در مدرسه، بسیار بیشتر از هزینه آموزش آنها در مراکز پیش از دبستان است.

۸ والدین معمولاً در ارتباط با نیازهای رشد کودکان، شناخت کافی ندارند. در مراکز پیش از دبستان، آموزش خانواده در کنار آموزش کودکان، به والدین در یادگیری شیوه‌های مناسب فرزندپروری کمک می‌کند.

در گروه‌های کلاسی

- در مورد اهمیت آموزش و پرورش پیش از دبستان از دیدگاه اسلام گفت‌وگو کنید.
- آیات یا احادیثی در این زمینه در گروه ارائه دهید.

اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان

- ۱ ایجاد بستری مناسب در راستای رشد همه جانبه کودکان مشتمل بر ابعاد عاطفی، اخلاقی، شناختی، اجتماعی و جسمی کودکان.
- ۲ پرورش درک و نگرش صحیح کودکان نسبت به وقایع محیط زندگی و محیط اجتماعی و شکوفایی استعداد های کودکان در ابعاد مختلف.
- ۳ توسعه توانایی های کودکان در بیان اندیشه و بروز احساسات و عواطف با استفاده از آموزش مهارت های زندگی، هنری، کلامی، بازی، شعر و نمایش.
- ۴ پرورش صفات اخلاقی و رفتار های اجتماعی مبتنی بر ارزش های اسلامی.
- ۵ انس با قرآن و علاقه به یادگیری آن.
- ۶ آموزش مفاهیم اجتماعی نظیر تعاون، نوع دوستی، گذشت، همکاری، ارزش های مطلوب زندگی و آموزش مهارت های زندگی از طریق آموزش غیرمستقیم و کسب تجارب گوناگون.
- ۷ کمک به والدین در مراقبت، نگهداری و پرورش کودکان و ایجاد ارتباط مؤثر دو جانبه بین کودک و والدین.
- ۸ آماده سازی کودکان برای ورود به نظام آموزش رسمی کشور^۱.
- ۹ آشنایی با طبیعت و علاقه و انس با طبیعت و حفظ آن.
- ۱۰ آشنایی و احترام گذاردن به فعالیت ها و آداب و رسوم دینی^۲.

پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در جهان

آغاز شکل گیری رسمی مهدکودک به عنوان یک مؤسسه اجتماعی جدید در قرن ۲۰ شکل گرفته است. در جدول شماره ۱ به مهم ترین نظریات افرادی که در شکل گیری مراکز پیش از دبستان تأثیر داشته اند، اشاره شده است.

نکته

هدف از ارائه تاریخ رویدادها در این بودمان پی بردن به چگونگی شکل گیری و روند تحول آموزش و پرورش پیش از دبستان است^۳.

۱- آئین نامه تأسیس و انحلال مهدکودک سازمان بهزیستی کشور

۲- راهنمای برنامه و فعالیت های آموزشی و پرورشی دوره پیش دبستانی - سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی - دفتر برنامه ریزی و کتب درسی.

۳- از طرح سؤالات مربوط به تاریخ رویدادها در ارزشیابی این بودمان خودداری شود.

جدول ۱- پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان درجهان

ردیف	نام	شرح حال
۱	فروبل (باغ کودکان - کودکستان)	<p>فردریک فروبل^۱ آلمانی (۱۷۸۲-۱۸۵۲) با تأثیرپذیری از نظرات بزرگان تعلیم و تربیت، عقاید نوینی را درباره آموزش و پرورش کودکان شکل داد و اولین مدرسه کودکان به نام باغچه کودکان^۲ یا کودکستان را در آلمان تأسیس کرد. علت نام‌گذاری او این است که به مردم بفهماند که کودکان مانند نهال‌هایی هستند که نیاز به پرورش در باغچه دارند. وی توجه به بازی را جزء مهم‌ترین اهداف کودکستان و تعلیم و تربیت کودکان می‌دانست و به تأثیر بازی به رشد همه جانبه تأکید داشت. به نظر او از طریق بازی‌ها می‌توان به مشکلات رشدی و ناسازگاری‌های کودکان پی‌برد و به درمان این مشکلات از طریق بازی پرداخت. برنامه درسی منظم و دقیقی را برای کودکان طراحی کرد که شامل موارد زیر است:</p> <p>«هدایا»^۳: شامل ده سری از مواد قابل دست‌ورزی مانند: توپ‌های پارچه‌ای و مکعب‌های چوبی بودند که کودکان با آنها معماهایی درست می‌کردند. این اسباب‌بازی‌های آموزشی امروزه به نام هدیه‌های فروبل شناخته شده‌اند.</p> <p>«مشغولیات»^۴: شامل فعالیت‌های مربوط به مهارت‌های ماهیچه‌ای کوچک مانند: نقاشی، خمیربازی، دوخت و دوز، رنگ‌آمیزی، بافتنی، تازدن کاغذ و چسباندن بود.</p> <p>«بازی‌های مادر»^۵: شامل مجموعه‌ای از آوازه‌ها و سرگرمی‌هایی بودند که با استفاده از «هدایا» به دقت طراحی شده بود.</p> <p>«مطالعه طبیعت»^۶: مشاهده گیاهان و حیوانات و بحث، درباره آنها را شامل می‌شد.</p>
۲	مونته سوری (خانه کودک)	<p>ماریا مونته سوری^۷ برای برآورده کردن نیازهای فیزیکی کودکان خردسال، اقدام به تأسیس مدرسه‌ای در سال ۱۹۰۷ در سن لورنز^۸ و منطقه فقیرنشین شهر رم کشور ایتالیا کرد.</p> <p>او ابتدا به‌عنوان یک پزشک کار خود را با کودکان عقب‌مانده ذهنی آغاز کرد و به تشخیص و درمان و اصلاح دشواری‌های آنها پرداخت و در به‌کارگیری اصول آموزش و پرورش کودکان و ضعف‌های آنان علاقه‌مند شد. سپس وسایل و ابزارهای جدید آموزشی برای آموزش و پرورش آنها ابداع کرد. برنامه آموزشی او برنامه‌ای فعال بود که پرورش حواس را با استفاده از وسایل خاص و استقلال در یادگیری مورد تشویق قرار می‌داد. بعد از موفقیت در آموزش کودکان عقب‌مانده، فرصتی یافت تا مدارسی را به نام خانه کودک^۹ برای کودکان ۳ تا ۷ ساله تأسیس نماید. محیط آموزشی تدارک دیده شده وی برای کودکان در رابطه با خصوصیات و ویژگی‌های جسمی - روانی آنها بود و احترام به کودک در این رویکرد یک اصل است.</p> <p>کودک در مراکز پیش از دبستان مونته سوری می‌توانست آزادانه علائق خود را دنبال کند و مسائل خود را بدون دخالت مربی انجام دهد. شهرت مونته سوری به خاطر طرح پرورش حواس و روش خاص کار او با کودک است. محتوای برنامه درسی موردنظر مونته سوری براساس پنج موضوع سازماندهی شده است که شامل مهارت‌های زندگی، مهارت‌های حسی، مهارت‌های ریاضی، فرهنگ و زبان است.</p> <p>کلاس‌های خانه کودک مونته سوری از گروه‌های سنی مختلف تشکیل شده است و کمک‌های ویژه برای کودکان کم‌توان در نظر گرفته شده است.</p>

۱- Fridrick Froebel

۲- Children's garden

۳- Gifts

۴- Occupations

۵- Mother's Play

۶- Nature Study

۷- Maria Montessori

۸- Sanlorenzoh

۹- Children's House

<p>تلاش‌های خواهران مک‌میلان (راشل و مارگارت)^۱ در زمینه آموزش و پرورش در دوران اولیه کودکی در سال ۱۹۱۰ با تأسیس اولین مهدکودک در محله‌های فقیرنشین در انگلستان و با پیروی از نظرات بزرگان تعلیم و تربیت چون جان لاک، کمینیوس و فردریک فروبل آلمانی به ثمر نشست. اصطلاح «مهدکودک^۲» به وسیله خواهران مک‌میلان معرفی شد. مهدکودک مورد نظر آنها محیطی را نشان می‌داد که علاوه بر مراقبت و پرستاری کودکان، آموزش‌هایی به کودکان داده می‌شد. به نظر آنها مهدکودک به‌عنوان فوریتی برای جبران کمبودهای بهداشتی و ایمنی کودکان در دوران اولیه زندگی برای کودکان دو تا هفت ساله است. در این مراکز ضمن جبران فقر، کمبودها و غفلت‌ها، شست‌وشوی کودکان، تدارک لباس تمیز، تغذیه کودکان، طراحی فضای عاطفی و تجربه‌های مناسب نیز ارائه می‌شد. همچنین برنامه‌هایی مانند تربیت ماهیچه‌های مختلف بدن برای کمک به رشد خواندن و نوشتن و مهارت‌های عددی، خمیربازی، رنگ‌آمیزی، نقاشی، بازی با مکعب‌ها و استفاده از ابزار برای تقویت زمینه‌های ادراکی - حرکتی، حرکات موزون، بازی‌های نمایشی، فعالیت‌های موسیقی، گسترش توانایی‌های فیزیکی و قدرت بیان و ابراز وجود و... انجام می‌شد.</p>	<p>خواهران مک‌میلان (مهدکودک)</p>	<p>۳</p>
<p>رودلف اشتاینر^۳ (۱۸۶۱-۱۹۲۵) در سال ۱۹۱۹ در نزدیکی کارخانه والدورف برای کودکان محروم این منطقه اولین مدرسه والدورف را تأسیس کرد. او با چهار شرط مدرسه خود را بنا نهاد.</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ مدرسه باید به روی تمامی کودکان با هر پیشینه مذهبی، قومی، نژادی و اقتصادی باز باشد. ■ مدرسه در جهت آموزش برای هر دو جنس فعالیت کند. ■ مدرسه دارای یک انسجام و وحدت رویه در همه مقاطع سنی باشد. ■ معلمان ضمن تماس دائم با دانش‌آموزان، بر برنامه آموزشی مدرسه مدیریت دارند و دولت کمترین دخالت را در این امر داشته باشد. <p>مهم‌ترین اهداف اشتاینر از تأسیس این مدرسه، پرورش قوای جسمانی، افزایش پشتکار و استقامت کودکان و پرورش قوه تخیل، انعطاف‌پذیری، اعتماد به نفس و تمرکز خلاق بود.</p> <p>برنامه او شامل علوم طبیعی، ریاضیات و در راستای فعالیت‌های روزانه کودکان، تربیت بدنی، پرورش حواس، رشد کلامی، بازی‌های خلاق، انواع هنر و مهارت‌های زندگی بود.</p> <p>این برنامه‌ها را بیشتر از طریق بازی‌های آزاد به تخیلی و فعالیت‌های هنری اجرا می‌کرد.</p>	<p>رودلف اشتاینر (الگوی والدورف)</p>	<p>۴</p>

۱- Margaret & Rachel Mac Millan

۲- Nursery School

۳- Rudolf steiner

<p>لوریس مالاگازی^۱ در سال ۱۹۴۶ ساختمان اولین مرکز آموزشی را در دهکده‌ای نزدیک شهر رچیو امیلیا آغاز کرد. در سال ۱۹۶۳ اولین مدرسه خود به نام رابینسون را برای کودکان ۳ تا ۶ سال و در سال ۱۹۷۰ اولین مرکز رچیو را برای کودکان زیر ۳ سال تأسیس و به‌عنوان بنیان‌گذار الگوی برنامه درسی رچیو امیلیا فعالیت خود را شروع کرد.</p> <p>در این رویکرد، کودکان فعالانه درگیر پروژه‌ها و فعالیت‌ها هستند. می‌آفرینند، طراحی می‌کنند و مربی از آنها حمایت می‌کند. مربیان این رویکرد، کودکان را سازندگان کنجکاو علم می‌دانند که وقتی فعالانه با وسایل و مواد موجود، محیط خود، کودکان دیگر و بزرگ‌ترها سرگرم می‌شوند، بیشترین یادگیری را خواهند داشت. مشخصه‌های کلی این رویکرد عبارت‌اند از:</p> <ul style="list-style-type: none"> - مشارکت والدین، شهروندان، منابع فرهنگی و اجتماعی شهر با محوریت تمرکز بر کودکان با توجه به اهمیت ارتباط و تعامل در یادگیری. - تشویق کودکان به ابراز عقاید و احساسات خود، مسئولیت‌پذیری و کنجکاوی. - ساختن مکانی قابل اعتماد برای کودکان، با هدف تقویت حس هویت و تعلق در آنان و توجه به ابعاد رشد همه‌جانبه کودکان. - پرورش خلاقیت، از طریق فعالیت‌های هنری مانند نقاشی، مجسمه‌سازی، موسیقی. - رشد مهارت‌های پژوهشی با مشاهده، توصیف، سؤال‌سازی، طبقه‌بندی و سایر فعالیت‌ها. <p>محتوی برنامه درسی، مالاگازی شامل اجرای پروژه‌ها در حوزه‌های مختلف علوم تجربی، ریاضیات، ادبیات، هنر، مطالعات اجتماعی و مهارت‌های کلامی می‌باشد.</p>	<p>لوریس مالاگازی (الگوی رچیو امیلیا)</p>	<p>۵</p>
<p>دیوید ویکارت^۲ متخصص تعلیم و تربیت کودکان با توجه به نظریات پیازه در مورد رشد و تکامل کودکان الگوی آموزشی «های اسکوپ» را در سال ۱۹۷۰ ارائه داد. روش‌های این الگو براساس روش گام‌به‌گام یا رشدی شناختی در آموزش است. این الگو بر این باور است که یادگیری فعال براساس رشد و تکامل توانایی‌های نهفته انسان است. این الگو در کودکان نگرش توانستن و انجام دادن ایجاد می‌کند و به‌منظور پرورش اعتماد به نفس و شایستگی اجتماعی کودکان طراحی شده است.</p> <p>مهم‌ترین برنامه‌های های اسکوپ، حمایت از برنامه رشد کودکان، پرورش اعتماد به نفس، مهارت حل مسئله، استقلال فکری، انضباط فردی و یافتن اهداف شخصی برای به دست آوردن شایستگی‌های اجتماعی و برقراری روابط مناسب در زندگی است. محتوای این برنامه شامل فعالیت‌های هنری و خلاق، زبان و ادبیات، مهارت‌های جسمی - حرکتی، رشد عاطفی و اجتماعی برای سال‌های پیش از دبستان است.</p>	<p>دیوید ویکارت (الگوی های اسکوپ یا بینش وسیع)</p>	<p>۶</p>

۱- Laris Malaguzzi

۲- David Vikart

در گروه‌های کلاسی، در مورد اندیشمندان دیگری که در شکل‌گیری مراکز پیش از دبستان نقش داشته‌اند، از منابع علمی جست‌وجو کرده و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران

در گروه‌های درسی در مورد فعالیت‌های جبار باغچه‌بان در زمینه آموزش و پرورش پیش از دبستان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه در سال ۱۳۱۰ برای خانم برسابه هوسپیان صادر گردید.

■ سال ۱۳۱۰ آغاز فصل جدیدی در تاریخ آموزش پیش از دبستان ایران محسوب می‌گردد.

■ نخستین آئین‌نامه ویژه کودکانها و مراکز آموزش پیش از دبستان در سال ۱۳۱۲ به تصویب شورای عالی فرهنگ رسید. در ماده اول این آئین‌نامه، سن کودکان جهت پذیرش در کودکانها ۴ تا ۷ سال قید شده بود.

■ در سال ۱۳۳۴، اداره مستقلی جهت رسیدگی و نظارت بر امور کودکانها تحت نظارت وزارت فرهنگ تأسیس گردید.

■ در سال ۱۳۳۵، آئین‌نامه جدیدی جهت اداره کودکانها به تصویب رسید که طی آن سن کودکان، ۳ تا ۶ سال تعیین شده بود.

■ در سال ۱۳۴۰، اداره امور کودکانهای کشور منحل شد و وظایف مربوط به اداره کل تعلیمات ابتدایی محول گردید و آئین‌نامه دوره پیش دبستانی، در شورای عالی معارف و فرهنگ تصویب شد.

■ در سال ۱۳۴۱ شورای کتاب کودک تأسیس شد. این شورا کتاب‌هایی مناسب برای کودکان پیش از دبستان ارائه داد.

■ در سال ۱۳۴۳، آموزش پیش از دبستان عملاً به صورت نظام همگانی درآمد.

در تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران اصطلاحات مختلفی از جمله مهدکودک، کودکانها، آموزش قبل از دبستان و یا پیش از دبستان به کار رفته است. بیش از یک قرن پیش اولین کودکانها در منطقه جلفای اصفهان توسط آرامنه تأسیس شد. آنچه در ذیل می‌آید، خلاصه‌ای از تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران می‌باشد:

■ باغچه‌بان در سال ۱۳۰۳ هجری شمسی در شهر تبریز اولین و در سال ۱۳۰۷ در شیراز، دومین کودکانها را به نام باغچه اطفال تأسیس کرد؛ البته کودکان خانواده‌های مرفه به خصوص کارمندان عالی‌رتبه به کودکانها مزبور می‌رفتند و بازی‌ها و مراقبت‌های گروهی را تجربه می‌کردند. با استقبالی که از این کودکانها به عمل آمد، طی مدت کوتاهی در تهران و پاره‌ای از شهرهای بزرگ از سوی بخش خصوصی، کودکانهای افتتاح شد که با برنامه‌های ساده‌ای از قبیل بازی‌های مرسوم، آموزش مقدماتی خواندن و نوشتن، نقاشی، عروسک‌بازی و... در جلب رضایت خانواده‌ها، تلاش می‌کردند.

■ در سال ۱۳۰۳ شورای عالی فرهنگ آئین‌نامه احداث مراکز آموزش پیش از دبستان در شهرستان تهران و در سال ۱۳۰۴ آئین‌نامه برای سایر شهرهای کشور را تصویب کرد.

■ نخستین امتیاز تأسیس کودکانها توسط وزارت

- در سال ۱۳۴۵ کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان با هدف کوشش در راه بهبود کیفی کتاب‌های کودکان پیش از دبستان و دبستان تأسیس شد.
- در سال ۱۳۴۶ به منظور تربیت نیروی انسانی برای مراکز پیش از دبستان آموزشگاه‌های کودک‌پای آغاز به کار کردند.
- طبق آخرین آئین‌نامهٔ کودکان‌ها که در سال ۱۳۴۹ به تصویب شورای عالی آموزش و پرورش رسید، تشکیل کلاس‌های آمادگی ضمیمهٔ آموزش ابتدایی گردید و سن کودکان کودکانی ۳ تا ۶ سال تعیین گردید.
- در سال ۱۳۵۰ ادارهٔ کل تعلیمات ابتدایی به دفتر برنامه‌ریزی آموزش ابتدایی تغییر نام داد و واحد کودکان‌ها مسئولیت طرح و برنامه‌ریزی آموزش و پرورش پیش از دبستان را عهده‌دار شدند.
- در سال ۱۳۵۲ در مدرسه عالی شمیران اولین رشته پیش دبستانی دایر شد.
- در سال ۱۳۵۳، وزارت آموزش و پرورش طبق انتشار بخشنامه‌ای به اعمال اصلاحاتی در آئین‌نامهٔ مذکور مبادرت کرد. مطابق این تغییرات تنها آن دسته از کودکانی که از سن ۵ سال تمام برخوردار بودند از حق ثبت نام در کلاس‌های آمادگی بهره‌مند گردیدند.
- از سال ۱۳۵۴، سازمان‌های دولتی موظف به تأسیس مهدهای کودک شده و ضوابط آنها از سوی سازمان زنان تنظیم گردید. همچنین دفتر برنامه‌ریزی آموزش ابتدایی به دفتر آموزش کودکانی و ابتدایی تغییر نام داد.
- در سال ۱۳۵۶، در بودجه کل سازمان‌های دولتی، بودجه لازم جهت احداث مهدهای کودک ویژهٔ فرزندان زنان کارمند پیش‌بینی شده و سازمان زنان مسئولیت تشکیل و نظارت بر آنها را عهده‌دار گردید.
- پس از انقلاب اسلامی، براساس تصمیم‌گیری هیئت وزیران، با انحلال سازمان زنان، سازمان ملی رفاه خانواده، سازمان تربیتی شهرداری تهران و انجمن ملی حمایت از کودکان، اجازهٔ تأسیس مهدهای کودک به وزارت بهداشت و بهزیستی و سپس به سازمان بهزیستی محول گردید.
- در سال ۱۳۵۸ هیئت وزیران جمهوری اسلامی ایران هر کارخانه و کارگاهی را که زنان کارگر آن حداقل صاحب ۱۰ کودک بودند، موظف به تأسیس مهد کودک در آن واحد کرد.
- در سال ۱۳۶۶ صدور مجوز و نظارت بر برنامه‌ریزی کلیهٔ مهدهای کودک دولتی و خصوصی براساس نظر شورای عالی انقلاب فرهنگی، بر عهده سازمان بهزیستی گذاشته شد.
- در سال ۱۳۶۷ صدور مجوز و نظارت بر برنامه‌های آموزشی کودکان یک سال قبل از مدرسه براساس مصوبهٔ شورای عالی انقلاب فرهنگی به آموزش و پرورش محول گردید.
- سند تحول بنیادین در سال ۱۳۹۰ در وزارت آموزش و پرورش تدوین شد که به‌عنوان راهنمای برنامه‌ها و فعالیت‌های پیش از دبستان مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در گروه‌های کلاسی در مورد نقش سازمان بهزیستی و وزارت آموزش و پرورش در گسترش مراکز پیش از دبستان در ایران و وظایف آن، از منابع علمی جست‌وجو کرده و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۵

جدول ۲ - پیشگامان آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران

نام	شرح حال
<p style="text-align: center;">جبار باغچه بان</p>	<p>جبار باغچه بان فرزند عسگر از پیشگامان آموزش و پرورش نو در سال ۱۲۶۴ در ایروان به دنیا آمد. پدرش در شهر ایروان با شغل معماری و قنادی روزگار می گذراند.</p> <p>تحصیلات باغچه بان با اصول قدیمی و در مساجد بود و در ۱۵ سالگی مجبور به ترک تحصیل گردید و به حرفه پدر روی آورد. پدرش عاشق قصه بود و شبها با او پای نقالی می نشست. با سود جستن از قصه های کودکان برای بچه ها نمایشنامه می نوشت. به واسطه روش ابتکاری او در تدریس، در سال ۱۲۹۹ به موجب حکم ریاست فرهنگ تبریز، به آن شهر رفته و مشغول به کار شد.</p> <p>اندیشه شیوه های نو در آموزش و پرورش کودکان پیش دبستانی که فروبل در چهارچوب یک برنامه مشخص به وجود آورده بود او را واداشت تا با الهام از دیدگاه فروبل، در سال ۱۳۰۳ اولین کودکستان ایرانی در تبریز با نام باغچه اطفال را تأسیس کند و از همان زمان نام فامیل خود را از عسگرزاده به باغچه بان تغییر داد و به مربیان نیز پیشنهاد کرد که خود را باغچه بان بنامند.</p> <p>سپس در سال ۱۳۰۶ در شیراز و در سال ۱۳۱۲ در تهران برنامه های بسیاری را برای پیش دبستانی تدارک دیده و اجرا کرد. او علاوه بر دوره های پیش دبستانی کار خود را با ناشنوایان آغاز کرد. باغچه بان در سال ۱۳۱۲ دستگاهی اختراع کرد که کروالها با استفاده از آن قادر به شنیدن می شدند. این دستگاه پس از تکمیل شدن به نام «تلفن گنگ» در اداره ثبت اختراعات به تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۱۲ به شماره ۱۱۸ به ثبت رسید. در سال ۱۳۲۲ خورشیدی جمعیتی به نام جمعیت حمایت از کودکان کروال را تأسیس کرد.</p>
	<p>در برنامه های آموزشی او قصه گویی همراه با تصویر، خواندن شعر و سرود، اجرای نمایشنامه، نقاشی های گروهی، مجسمه سازی، آشنایی با رنگ ها و نام درختان و ... گنجانده شد. باغچه بان طی سالها تعلیم و تربیت به کودکان به روشی برای آموزش خواندن و نوشتن دست یافت که امروز آن را روش ترکیبی می گویند. باغچه بان در روز چهارم آذر ماه سال ۱۳۴۵ خورشیدی درگذشت. (شکل ۱)</p> <p>از آثار او می توان به موارد زیر اشاره کرد:</p> <ol style="list-style-type: none"> ۱- زندگی کودکان ۲- بادکنک ۳- عروسان کودک و درخت مروارید ۴- اصول تعلیم الفبا ۵- کتاب اول ابتدایی ۶- نمایشنامه گرگ و چوپان ۷- نمایشنامه پیر و ترب ۸- نمایشنامه خانم خزوک

شکل ۱- جبار باغچه بان

مداد رنگی

مداد سرخ رنگ من   رفیق شوخ و شنگ من
 به یاری تو دمدم   هزاران نقشه می کشم
 گل و بنفشه و چمن   درخت سیب و یاسمن
 « جبار باغچه بان »

توران میرهادی، در سال ۱۳۰۵ در تهران به دنیا آمد. تجربه‌های او از دو استاد بزرگش یعنی جبار باغچه‌بان و دکتر هوشیار، سبب شد تا برای آموزش در زمینه علوم تربیتی و روان‌شناسی، در پاییز ۱۳۲۵ به پاریس برود. آشنایی او با نظریه‌های مربیان بزرگ تعلیم و تربیت کودکان، فرصتی نادر برای او فراهم آورد که این دیدگاه‌ها را بیاموزد و در ایران به کار ببندد. نخستین کار او بعد از بازگشت به ایران در سال ۱۳۲۰، حضور در کودکانستان بهار و دبیرستان نوریخس و انتقال دانش و تجربه‌هایی بود که در اروپا آموخته بود. فعالیت متمرکز میرهادی در عرصه آموزش و پرورش از سال ۱۳۳۴ با پایه‌گذاری کودکانستان فرهاد آغاز شد. او توانست از سال ۱۳۳۶ دبستان فرهاد را در کنار کودکانستان پایه بگذارد. مدرسه راهنمایی فرهاد نیز از سال ۱۳۵۰ کارش را آغاز کرد. در بیشتر سال‌های دهه ۴۰ و ۵۰ مدرسه فرهاد به واحد تجربی تعلیمات عمومی تبدیل شد و پیشرفته‌ترین دیدگاه‌های درون آموزش و پرورش ایران نخست در این مجتمع بررسی و تجربه و در صورت کسب اعتبار در نظام آموزش و پرورش جاری می‌شد. ایشان در سال ۱۳۳۵ نخستین نمایشگاه کتاب کودک را در دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران برگزار کردند. این نمایشگاه از آن جهت اهمیت دارد که موضوع کمبود کتاب کودک و کتابخانه‌های ویژه کودکان را به جامعه فرهنگی آن روزگار یادآوری کرد. پس از این کار بود که جنبشی در گسترش ادبیات کودکان راه افتاد که تا زمان پایه‌گذاری شورای کتاب کودک در سال ۱۳۴۱ به‌طور غیر رسمی و پراکنده ادامه یافت. راه‌اندازی شورای کتاب کودک در ایران به معنای رسمیت یافتن نهاد ادبیات کودکان در ایران است. توران میرهادی نقش برجسته‌ای را در هدایت و راهبری ادبیات کودکان ایران در عرصه ملی و بین‌المللی داشته است. او در سال‌های دهه ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ در کنگره‌های بین‌المللی ادبیات کودکان و جایزه جهانی هانس کریستین آندرسن شرکت داشته است. ایده فرهنگ‌نامه کودکان و نوجوانان در دومین سمینار ملی ادبیات کودکان که در سال ۱۳۴۶ در باشگاه معلمان برگزار شد، باز می‌گردد. همگی شرکت‌کنندگان در این سمینار بر تدوین و تألیف فرهنگ‌نامه‌ای بومی که نیازهای کودکان و نوجوانان ایرانی را برآورده سازد، تأکید کردند. توران میرهادی این ایده را همواره در ذهن داشت تا اینکه در سال ۱۳۵۸ حرکت اجرایی برای تألیف و تدوین این اثر ملی را آغاز کرد.

اصول آموزش و پرورش کودکان از نظر توران میرهادی به شرح زیر است:

- توجه به تفاوت‌های فردی
- توجه به ابعاد مختلف رشد انسان
- ایجاد محیط جست‌وجوگری در مدرسه برای معلمان و کودکان
- توجه به آموزش فردی و گروهی و مشارکتی به جای رقابت
- برقراری ارتباط مناسب با کودکان و والدین
- مشارکت فعال کودکان در برنامه‌ریزی‌ها و فعالیت‌ها
- تأکید بر مسئولیت‌پذیری کودکان
- تشویق کودکان با استفاده از انگیزه‌های درونی کودک نه عوامل بیرونی
- مدیریت شورایی و استفاده از نظرات مربیان، معلمان و کودکان در تنظیم و اجرای برنامه‌ها
- انجام ارزشیابی کیفی از کودکان به جای ارزشیابی کمی
- مهم‌ترین آثار به جا مانده از ایشان کتاب کار مربی کودک و جست‌وجو در راه‌ها و روش‌های تربیت است. توران میرهادی در ۱۸ آبان ۱۳۹۵ چشم از جهان فرو بست. (شکل ۲)

شکل ۲- توران میرهادی

یحیی مافی، آموزگار، کارشناس و پژوهشگر مسائل آموزشی و تربیتی، و از پیشگامان آموزش و پرورش نوین در ایران و از بنیان‌گذاران شورای کتاب کودک، در سال ۱۳۰۲ در معلم کلایه «رودبار الموت» به دنیا آمد. در سال ۱۳۳۲ کودکان مهران را به صاحب امتیازی همسرش معصومه سهراب تأسیس کرد و در سال ۱۳۳۴ امتیاز مدرسه پسران مهران را گرفت. این زوج از جمله پیشگامان گشایش مدرسه‌های ملی بودند. مجموعه آموزشی مهران، عضو انجمن ملی مدارس هماهنگ بود. تبادل تجربه مدیران مدرسه‌ها در این انجمن و برنامه‌ریزی و بازدید از مدرسه‌های دیگر کشورها از سوی این نهاد، در اداره مدرسه و بالا بردن سطح آموزشی دانش‌آموزان کارساز بود. مدرسه مهران، از پیشگامان تشویق و عادت دادن دانش‌آموزان به کتاب‌خوانی است. همه دانش‌آموزان هنگام نام‌نویسی در این مجتمع آموزشی، یک فهرست کتاب دریافت می‌کردند و باید یکی از کتاب‌ها را می‌خریدند تا بتوانند عضو کتابخانه شوند و کارت کتابخانه بگیرند. هنگام تغییر مدیریت مدرسه در سال ۱۳۵۷، کتابخانه این مدرسه ۱۱ هزار جلد کتاب داشت؛ اما وقتی این کتابخانه در سال ۱۳۳۶ باز شد، فقط ۱۴ کتاب برای کودکان داشت.

یحیی مافی در سال ۱۳۶۰ با همکاری همسرش انتشارات کتاب کودک و نوجوان را تأسیس کرد. ویژگی کتاب‌های تهیه شده توسط این مؤسسه چاپ کتاب به زبان‌های کردی، ترکی و فارسی به صورت همزمان بود. کتاب ارزنده او در حوزه آموزش و پرورش به نام «تجربه‌های مدرسه‌داری» حاصل تجربیات پرارزش او و همسرش در مورد کودکان دبستان و دبستان مهران است. این کتاب حاوی برنامه‌های آموزشی کودکان است که شامل آموزش مفاهیم (علوم، ریاضی، اجتماعی) بازی‌ها، شعر، قصه، موسیقی، ورزش، گردش‌های علمی، نقاشی و کاردستی است.

یحیی مافی کار اجتماعی و فرهنگی خود را در گستره ادبیات کودکان با حضور در هیئت مدیره شورای کتاب کودک تا پایان عمر ادامه داده است و در پیشبرد نشر فرهنگ‌نامه کودکان و نوجوانان نقش بسیار سازنده‌ای داشته است. طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۶۶ عضو هیئت مدیره شرکت تهیه و نشر فرهنگ‌نامه کودکان و نوجوانان شد. او همچنین از جمله پایه‌گذاران انجمن پژوهش‌های آموزشی پویا و عضو هیئت مدیره این انجمن بوده است. یحیی مافی در بهمن سال ۱۳۹۲ چشم از جهان فرو بست. (شکل ۳)

شکل ۳- یحیی مافی

شکل ۴- فعالیت‌های مراکز پیش از دبستان

در گروه‌های کلاسی تصاویر بالا را با دقت مشاهده کنید (شکل ۴) به سؤالات زیر پاسخ دهید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- تصاویر چه موضوعی را نشان می‌دهند؟
- هر تصویر بیانگر چه نوع فعالیتی است؟

فعالیت ۶

دوره پیش‌دبستانی یا دوره آمادگی در نظام آموزشی ایران، دوره‌ای است که کودکان در ۱ یا ۲ سال قبل از ورود به دبستان می‌گذرانند. این دوره جهت آماده ساختن کودکان ۵ ساله برای ورود به دبستان است و واحدهای مستقل یا ضمیمه دبستان‌ها تحت عنوان «آمادگی» تأسیس و توسعه یافته است. در این واحدها، کودکان ۵ ساله به مدت یک سال طبق برنامه خاصی برای ورود به دوره بعد آماده می‌شوند. تعیین شاخص‌های آموزشی و پرورشی و تدوین محتوا و نظارت بر مهدکودک از حیث آموزشی و پرورشی با وزارت آموزش و پرورش و صدور مجوز و ارائه برنامه با سازمان بهزیستی کل کشور می‌باشد!

از نظر شناسایی بخش‌های مختلف آموزش و پرورش پیش از دبستان اسامی و عناوین مختلفی را به خود اختصاص می‌دهند و آشنایی با این اسامی و عناوین می‌تواند مربی را در وظایف و مسئولیت‌های خود یاری دهد. براساس آئین‌نامه‌های بهزیستی انواع مراکز پیش از دبستان در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳- عناوین و تعاریف مراکز پیش از دبستان

ردیف	عنوان	توصیف
۱	مهد کودک	به مرکزی اطلاق می‌گردد که مسئولیت مراقبت و فرایند یاددهی، یادگیری کودکان در ابعاد زیستی، روانی و اجتماعی را عهده‌دار است و با فراهم کردن فرصت‌ها و تجارب یادگیری متنوع برای یادگیری کودکان از سن ۶ ماه تا قبل از سن ورود به دبستان تحقق این امر را میسر می‌سازد.
۲	مهد قرآنی	مهد کودکی است که علاوه بر انجام مسئولیت مراقبت و پرورش کودکان در ابعاد مختلف رشد، به امر آموزش قرآن و مفاهیم دینی به کودکان نیز می‌پردازد.
۳	مهد مساجد	مهد کودکی است که با استفاده از امکانات و فضای فیزیکی مساجد برای ارائه خدمات فرهنگی، آموزشی به کودکان منطقه و نمازگزاران تأسیس می‌گردد.
۴	آدینه مهد	مهد کودکی است که در روزهای جمعه از ساعت ۱۰ لغایت ۱۴ جهت ارائه خدمات مهدهای کودک به کودکانی که والدین آنها در نماز جمعه حضور دارند، تشکیل می‌گردد.
۵	روستا مهد	مهد کودکی است که توسط اشخاص حقیقی و یا حقوقی و با همکاری شورای اسلامی و تحت نظارت سازمان بهزیستی تأسیس می‌گردد و مسئولیت مراقبت و پرورش کودکان روستایی در ابعاد مختلف رشد از آغاز ۳ سالگی تا ۶ سالگی را عهده‌دار است.
۶	کودکستان (پیش دبستانی)	تدارک برنامه‌های آموزشی برای کودکان ۵ ساله به منظور آمادگی برای ورود به مدرسه است.

عناوین و وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان

شکل ۵- کارکنان در حال انجام وظیفه در مراکز پیش از دبستان

در گروه‌های کلاسی شکل ۵ را با دقت مشاهده کنید؛ هر تصویر بیانگر چه نوع خدماتی در مرکز پیش از دبستان است؟ نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

عناوین کارکنان در مراکز پیش از دبستان

در کشور جمهوری اسلامی ایران آموزش و پرورش پیش از دبستان برای کودکان ۳ ماهه تا ۴ ساله تحت نظارت سازمان بهزیستی و برای کودکان ۴-۶ ساله برعهده وزارت آموزش و پرورش است.

جدول ۴- عناوین کارکنان و تعاریف در مراکز پیش از دبستان^۱

ردیف	عنوان	توصیف
۱	مؤسس	به شخص حقیقی یا حقوقی اطلاق می‌گردد که پس از طی مراحل پیش‌بینی شده موفق به دریافت موافقت اصولی و سپس پروانه فعالیت می‌گردد.
۲	مسئول فنی	فرد مؤنث واجد شرایطی است که از طرف مؤسس (حقیقی یا حقوقی)، به سازمان بهزیستی استان معرفی تا پس از تأیید کمیسیون استان برای آن فرد پروانه مسئول فنی صادر و در مهدکودک مربوط مطابق با این دستورالعمل انجام وظیفه کند.
۳	مدیر داخلی	فردی است که مسئولیت حسن انجام و اجرای برنامه‌های مرکز پیش از دبستان و هماهنگ‌کننده فعالیت‌های کارکنان مرکز را براساس اصول و قوانین مربوط برعهده دارد.
۴	مربی	فردی است که مسئول طرح‌ریزی، هدایت برنامه‌های آموزشی و رشدی مناسب، و نظارت بر فعالیت‌های مربی‌یار و مراقب کودک در نحوه ارائه خدمات و مراقبت بر کودکان خردسال را در مهدکودک و مراکز پیش‌دبستانی بر عهده دارد.
۵	مربی‌یار	فردی است که تحت نظارت و راهنمایی مربی اصلی و متخصص در هدایت برنامه آموزشی مناسب برای یک کلاس یا یک گروه از کودکان کار می‌کند. آنها می‌توانند بسیاری از زمینه‌های فنی تدریس را تحت راهنمایی و نظارت مربی انجام دهند و قابلیت و توانایی کار مؤثر و سودمند با کودکان را دارند. معمولاً دارای دیپلم هستند.
۶	مراقب	فردی است که تحت نظارت مربی به نگهداری کودکان شیرخوار، رفع نیازهای به موقع آنان، تعویض ملحفه و لباس و پوشک کودکان و شست‌وشوی کودکان با رعایت اصول بهداشتی و مراقبت‌های لازم فعالیت می‌کند.
۷	روان‌شناس	فردی است که در زمینه ارزشیابی کودکان از طریق مشاهده و یا انجام آزمون‌ها و تدارک اطلاعات ضروری یا توصیه و پیشنهاد استفاده از منابع دیگر در کنار مربی به تأمین سلامت روانی کودک کمک می‌کند.
۸	کارکنان بهداشت	پزشکان، دندان‌پزشکان و پرستاران که به نوعی در برنامه‌های سلامت کودکان در مرکز پیش از دبستان فعالیت دارند و معاینات دوره‌ای کودکان و ثبت نتیجه در پرونده سلامت را برعهده دارند.
۹	کارشناس تغذیه	فردی است که با دارا بودن تخصص در زمینه دانش تغذیه‌ای، بر تنظیم، خرید و تهیه موادغذایی، طبخ بهداشتی موادغذایی و اجرای برنامه‌های غذایی کودکان با توجه به حساسیت‌های غذایی کودکان، در مرکز پیش از دبستان نظارت دارد.
۱۰	سرایدار	فردی است که به‌صورت شبانه‌روزی در محل مرکز پیش از دبستان مراقب ایمنی و تأمین خدمات بهداشتی محیط مرکز پیش از دبستان و سایر خدمات مورد نیاز را برعهده‌دار است.

۱- اطلاعات جدول ۴ با استفاده از آئین‌نامه‌های سازمان بهزیستی کشور تهیه شده است.

وظایف کارکنان در مراکز پیش از دبستان^۱

به منظور آشنایی و تأکید بیشتر در این قسمت به شرح و معرفی وظایف مربی، مربی یار و مراقب پرداخته شده است.

مهم ترین وظایف مربی

- ۱ حضور منظم در مهدکودک و مراقبت، پرورش و آموزش کودکان در طی ساعات کار تعیین شده.
- ۲ برنامه ریزی و اجرای فعالیت‌های مناسب رشدی برای پاسخ‌گویی به نیازهای اجتماعی، عاطفی، جسمی - حرکتی، شناختی و کلامی کودکان.
- ۳ توجه به حضور و غیاب کودکان، و اعلام غیبت آنها به مسئول فنی مهدکودک.
- ۴ جدا کردن کودک بیمار از سایر کودکان و اطلاع موضوع به مسئول فنی در صورت مشاهده کودک بیمار.
- ۵ اجرای صحیح برنامه تغذیه کودکان تحت مسئولیت و حضور در تمام ساعات صرف غذای کودکان.
- ۶ نظارت بر چگونگی بهداشت فردی کودکان.
- ۷ تأمین محیطی ایمن و مطمئن برای کودکان و اطمینان از بهداشت و ایمنی تجهیزات و امکانات.
- ۸ نظارت بر خواب و استراحت کودکان و کنترل شرایط لازم.
- ۹ طرح مسائل و مشکلات کودکان با مدیر مهدکودک همراه با پیگیری آنها.
- ۱۰ اجتناب از هر نوع تنبیه کودکان.
- ۱۱ گزارش فوری به مدیر مهدکودک در صورت احتمال وقوع کودک‌آزاری و مورد قصور و غفلت قرار گرفتن کودک.
- ۱۲ کنترل وضع اتاق، وسایل و تجهیزات مربوط، هنگام بروز حوادث غیرمترقبه و اطلاع فوری به مسئول فنی مهدکودک و مراکز امدادی برحسب مورد.
- ۱۳ حضور در دوره‌های آموزشی مرتبط با حوزه فعالیت به تشخیص مسئول فنی مهدکودک.
- ۱۴ مراقبت از سلامت جسم و روان کودک.

وظایف مربی یار و مراقب

- ۱ کمک به مربی در امر آموزش کودکان.
- ۲ نگهداری و زیرنظر گرفتن کودکان به منظور رفع نیازهای آنان با هماهنگی مربی مربوط.
- ۳ تعویض ملحفه و لباس و پوشک کودکان و شست‌وشوی کودکان با رعایت اصول بهداشتی و مراقبت‌های لازم.
- ۴ کمک در اجرای صحیح برنامه تغذیه کودکان با نظارت مربی و دادن غذا به کودکان شیرخوار و نوپا.
- ۵ هدایت کودکان به توالت و دست‌شویی و شست‌وشوی آنان با دستکش یکبار مصرف جداگانه در هر نوبت تعویض یا شست‌وشوی هر کودک.
- ۶ رعایت بهداشت فردی کودکان.
- ۷ کنترل کامل وضع اتاق و وسایل خواب و بازی کودکان از لحاظ ایمنی و بهداشتی زیر نظر مربی.
- ۸ ارائه گزارش به مربی مربوط در صورت مشاهده هرگونه تغییرات خاص عاطفی و جسمی در کودک.

۱- وظایف مربیان و کارکنان از آئین‌نامه تأسیس و انحلال مهدکودک‌های بهزیستی استخراج و شرح کامل آن در کتاب همراه هنرجو درس مراقبت از سلامت کودک آورده شده است.

۹ همکاری با مربی در حفظ و نگهداری وسایل و تجهیزات مهدکودک و آماده نگهداشتن آنها برای فعالیت‌های مربوط.

۱۰ همکاری با مربی در امر پذیرش و ترخیص کودکان.

۱۱ نظافت اتاق‌ها، وسایل و مسیر تردد کودکان زیر نظر مربی مربوط.

۱۲ اجرای دستورات محوله از سوی مافوق در چهارچوب وظایف کاری.

فعالیت ۸

با هماهنگی هنرآموز خود از یک مهدکودک بازدید کنید و فعالیت‌های زیر را انجام دهید:

- فهرستی از عناوین کارکنان در مرکز تهیه کنید.
- گزارشی از شرح وظایف شغل‌های موجود در آن مرکز ارائه دهید.

نکته

وظیفه مهم مربیان آماده کردن کودکان برای ورود به دبستان است و به طور کلی اهداف آموزش و پرورش در کانون‌های آموزش قبل از دبستان بر محور آموزش‌هایی چون امور بهداشتی، آشنایی با طبیعت و محیط کودک، زبان‌آموزی، نقاشی، کارهای دستی، قصه‌گویی، آموزش موسیقی و پرورش ذوق هنری و بازی، ایجاد عادات مفید اجتماعی و فردی و نظم‌بخشی به رفتار کودکان استوار است.

مشاغل مرتبط با رشته تربیت کودک

فعالیت ۹

در گروه‌های کلاسی، با توجه به گزارش‌های بازدید خود در فعالیت ۸ و با توجه به رشته تحصیلی خود، در مورد مشاغلی که بعد از فراغت از تحصیل می‌توانید انجام دهید، گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۱ به‌عنوان مربی‌یار در مراکز پیش از دبستان فعالیت کند.

۲ مربی‌یار پس از ۳ سال کار تجربی به‌عنوان مربی فعالیت کند.

۳ مربیان به صورت گروه‌های کارآفرین می‌توانند مراکزی را تأسیس کرده و خدماتی در زمینه‌های قصه‌گویی، نمایش خلاق، مهارت کلامی، خودآگاهی کودک، ارتباط و مشارکت، اجرای انواع بازی‌ها و... به مراکز پیش از دبستان ارائه دهند.

۴ مربیان به صورت گروهی، می‌توانند مراکز پیش از دبستان تأسیس کنند.

۵ به‌عنوان پرستار کودک در منزل می‌توانند خدمات خود را ارائه دهند.

فعالیت ۱۰

در گروه‌های کلاسی بروشوری از مشاغل مرتبط با رشته تربیت کودک تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.

ارزشیابی پایانی بودمان اول

- ۱ اهمیت آموزش و پرورش پیش از دبستان را توضیح دهید.
- ۲ فهرستی از اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان تهیه کنید.
- ۳ فهرستی از پیشگامان آموزش و پرورش در ایران ارائه دهید.
- ۴ فهرستی از پیشگامان آموزش و پرورش در جهان ارائه دهید.
- ۵ عناصر برنامه درسی فروبل را شرح دهید.
- ۶ باغچه بان در رشد آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران، چه نقشی داشت؟ توضیح دهید.
- ۷ خدمات توران میرهادی به آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران را فهرست کنید.
- ۸ جدول زیر را کامل کنید.

نام اندیشمند	نام الگو	روش
مونتِه سوری	.....	.....
.....	والدورف	.....
.....	.....	پروژه محور، اکتشافی و مشارکتی
.....	های اسکوپ	.....

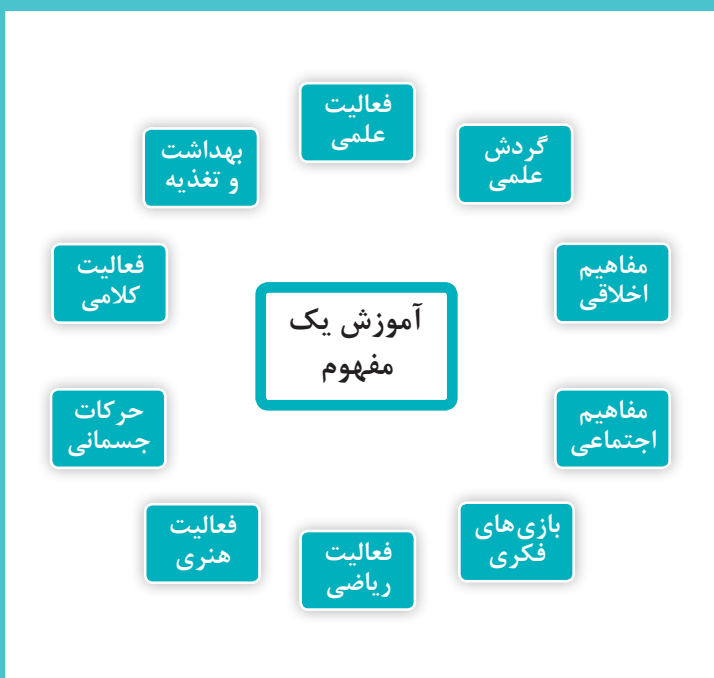
- ۹ فهرستی از عناوین مراکز پیش از دبستان در ایران تهیه کنید.
- ۱۰ فهرستی از وظایف مربی در مراکز پیش از دبستان تهیه کنید.
- ۱۱ وظایف مربی و مربی یار را با هم مقایسه کنید و نتیجه را به صورت خلاصه در چهار سطر بنویسید.
- ۱۲ بعد از فارغ التحصیل شدن به عنوان یک مربی یار، در چه مشاغلی می توانید خدمت کنید؟ فهرست کنید.

ارزشیابی شایستگی کلیات آموزش و پرورش پیش از دبستان (پودمان ۱)

نمره	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره دهی)	نتایج	استاندارد عملکرد (کیفیت)	تکالیف عملکردی (شایستگی‌ها)	عنوان پودمان ۱
۳	<p>۱- تحلیل اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش پیش از دبستان</p> <p>۲- کاربرد اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان در فعالیت‌های آموزشی</p> <p>۳- مقایسه تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران و جهان</p> <p>۴- مقایسه انواع مراکز پیش از دبستان با یکدیگر</p> <p>۵- تهیه فهرست وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان</p> <p>۶- تعیین تشابهات و تفاوت‌های نظرات پیشگامان آموزش پیش از دبستان در ایران و جهان</p>	بالاتر از حد انتظار	تحلیل کلیات آموزش و پرورش پیش از دبستان با استفاده از منابع علمی و آموزشی معتبر، آیین نامه‌ها، دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی کشور	تحلیل آموزش و پرورش پیش از دبستان	کلیات آموزش و پرورش پیش از دبستان
۲	<p>۱- تحلیل اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش پیش از دبستان</p> <p>۲- کاربرد اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان در فعالیت‌های آموزشی</p> <p>۳- مقایسه تاریخچه آموزش و پرورش پیش از دبستان در ایران و جهان</p> <p>۴- تهیه فهرست وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان</p>	در حد انتظار		تحلیل عناوین و وظایف کارکنان مراکز پیش از دبستان	
۱	توانایی انجام دو شاخص از شاخص‌های در حد انتظار	پایین تر از انتظار			
	نمره مستمر از ۵				
	نمره شایستگی پودمان از ۳				
	نمره پودمان از ۲۰				

پودمان ۲

اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان

شایستگی های پودمان

- ۱ به کارگیری اصول و مفاهیم حاکم بر برنامه ها در اجرای فعالیت های آموزشی پیش از دبستان
- ۲ طراحی واحد کار برای آموزش مفاهیم پیش از دبستان
- ۳ به کارگیری روش های مختلف در اجرای فعالیت های آموزشی پیش از دبستان

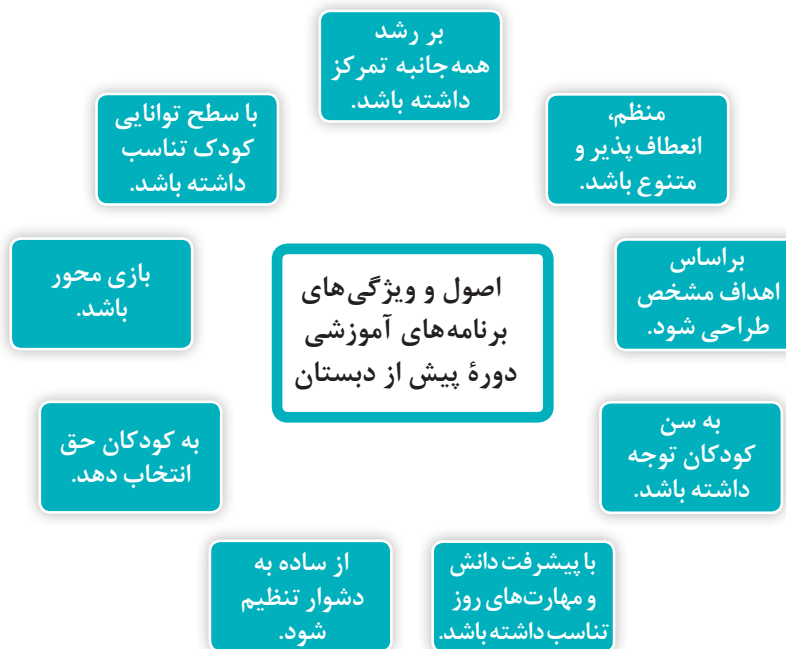
اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی دوره پیش از دبستان

فعالیت ۱

در گروه‌های کلاسی در مورد موضوع زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.
مربی برای آموزش یک مفهوم به کودکان به چه نکاتی باید توجه کند؟

برای برنامه‌ریزی مناسب کودکان در سنین پیش از دبستان اصول و ویژگی‌هایی وجود دارد که مهم‌ترین آنها در نمودار ۱ نمایش داده شده است.

نمودار ۱- اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی دوره پیش از دبستان

- ۱ برنامه آموزشی با سن کودکان تناسب داشته باشد:** برنامه آموزشی با توجه به سن خاصی طراحی می‌شود تا مسیر کار را برای مربی تعیین کند و برنامه‌های آموزشی خود را براساس آن تنظیم کند.
- ۲ برنامه آموزشی براساس هدف‌های مشخص طراحی شود:** برنامه آموزشی به‌طور لحظه‌ای تدارک دیده نمی‌شوند، بلکه بر اساس هدف‌های کلی و مشخص شکل می‌گیرند و تضمین‌کننده میزان موفقیت مربی در آموزش به کودکان است.
- ۳ برنامه آموزشی منظم، انعطاف‌پذیر و متنوع باشد:** مربی با تنظیم برنامه براساس نیاز کودکان و با توجه به علاقه و خستگی‌پذیری آنان، برنامه‌ای منظم و انعطاف‌پذیر طراحی می‌کند. برنامه‌های منظم به کودکان احساس ایمنی و امنیت می‌دهد، انعطاف‌پذیری برنامه‌ها تفاوت‌های فردی آنها را در نظر می‌گیرد و تنوع برنامه‌ها، باعث برانگیختن علاقه و انگیزه در آنها می‌شود و فرصتی برای کسب تجربه‌های گوناگون توسط آنها را فراهم می‌کند.

تحقیقات نشان می‌دهد که یادگیری کودکان از طریق رویکردهای عینی و بازی محور به مؤثرترین وجه میسر است.

۷ برنامه آموزشی حق انتخاب به کودکان دهد: دادن حق انتخاب در فعالیت‌ها و امور مختلف باعث پرورش استقلال، اعتمادبه‌نفس، مسئولیت‌پذیری و خودسازی کودکان می‌شود.

۸ برنامه آموزشی از ساده به دشوار تنظیم شود: تنظیم برنامه آموزشی از ساده به دشوار، باعث می‌شود که کودک با کسب موفقیت در انجام فعالیت‌های ساده به تدریج بتواند فعالیت‌های دشوار را انجام دهد.

۹ برنامه آموزشی با پیشرفت دانش و مهارت‌های روز تناسب داشته باشد: محتوی برنامه‌های آموزشی باید با دانش و تکنولوژی نوین هماهنگی داشته باشد.

۴ برنامه آموزشی رشد همه‌جانبه تمرکز داشته باشد: کودک موجودی یکپارچه و دارای ابعاد مختلف جسمانی، عاطفی، اجتماعی، شناختی و خلاق است؛ بنابراین یک برنامه آموزشی متناسب با همه ابعاد وجودی او باید باشد. پرداختن به جهات مختلف رشد، در شکل‌دهی شخصیت کودک در این دوران نقش مهمی دارد.

۵ برنامه آموزشی با سطح توانایی‌های کودکان تناسب داشته باشد: آموزش و یادگیری کودکان با توجه به سطح چیرگی و مهارت کودکان شروع می‌شود. بنابراین هنگام تنظیم برنامه و تعیین محتوا برای کودکان پیش از دبستان میزان رشد و پیشرفت یعنی حد شروع و نهایت قابلیت‌ها و توانایی آنها را باید مشخص کرد.

۶ برنامه آموزشی «بازی» را محور قرار دهد:

در گروه‌های کلاسی در مورد موضوع زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.
با توجه به اصول برنامه‌های آموزشی، کدام اصل تأثیر بیشتری بر برنامه‌های آموزشی دارد؟

فعالیت ۲

نکات ضروری در طراحی برنامه‌های آموزشی کودکان

توجه به نکات زیر در طرح‌ریزی برنامه‌های پیش از دبستان مورد تأکید است:

۱ رشد، نتیجه یادگیری و رسش است: یادگیری زمانی صورت می‌گیرد که کودک از نظر رشدی آمادگی داشته باشند. یعنی برنامه آموزش و پرورش کودکان پیش از دبستان باید آمادگی‌های رشدی و پیشینه تجربی کودک را مورد توجه قرار دهد.

۲ کودکان از نظر توانایی‌ها، علائق و نیازها با یکدیگر تفاوت دارند: هرچند روند رشد در همه کودکان مراحل یکسانی را دنبال می‌کند؛ اما کودکان به دلیل عواملی چون خانواده، عوامل ارثی، شرایط اقتصادی - اجتماعی، تفاوت‌های شهری - روستایی، آداب و رسوم و ... با یکدیگر از نظر رشد همه‌جانبه حتی در گروه‌های سنی مشابه با هم تفاوت دارند.

۳ کودکان به‌طور ذاتی کنجکاوند: بهترین یادگیری زمانی صورت می‌گیرد که انگیزه لازم در کودک به وجود آید؛ بنابراین باید در ایجاد انگیزه و پرورش کنجکاوی کودکان در برنامه‌ریزی، طرح‌هایی تنظیم کرد.

۴ یادگیری کودکان در ارتباط با یکدیگر افزایش می‌یابد: کودکان همه مفاهیم شناختی، اجتماعی، عاطفی و ... را در جریان تعامل با یکدیگر، با بزرگترها و برخورد با محیط پیرامون خود کسب می‌کنند. بنابراین در برنامه‌ریزی به طراحی فعالیت‌های گروهی باید توجه کرد.

۵ دوران اولیه کودکی دوره‌ای حساس برای رشد شایستگی‌های ارتباطی کودکان است: شایستگی در ابراز وجود خود، شناخت و درک دیگران از طریق تدارک فعالیت‌های ارتباطی و گفت‌وگوهای فعال در

کودکان تقویت می‌شود. **۶ یادگیری کودکان بیشتر از طریق پژوهش فعال و دست‌ورزی در محیط صورت می‌گیرد:** بازی و فعالیت جسمانی، هنری و... بهترین راه یادگیری صورت می‌گیرد. بهترین برنامه‌های آموزشی بر پایه بازی‌های متنوع و شرکت دادن کودکان و استفاده از انرژی و روحیه فعال کودکان در سنین پیش از دبستان صورت می‌گیرد.

فعالیت ۳

در گروه‌های کلاسی در مورد تأثیر هر کدام از نکات ضروری در طراحی برنامه‌های آموزشی کودکان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی

فعالیت ۴

در گروه‌های کلاسی در موارد زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- برنامه‌ریزی، در انجام فعالیت‌ها چه نقشی دارد؟
- برای یک برنامه‌ریزی موفق، به چه عواملی باید توجه شود؟

تعریف: هدف از برنامه‌ریزی کمک به رشد و تکامل یکپارچه کودک است. برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی، پیش‌بینی کلیه فعالیت‌هایی است که کودکان تحت هدایت و راهنمایی مربی در محیط آموزشی برای رسیدن به اهداف معین باید انجام دهند. برنامه‌ریزی با توجه به هدف، شامل برنامه‌ریزی بلندمدت و کوتاه‌مدت است. **برنامه‌ریزی بلندمدت:** در این برنامه‌ریزی، فعالیت‌های کلاسی به گونه‌ای سازماندهی می‌شود که کودکان را به اهداف آموزشی مورد نظر در درازمدت مثلاً یک سال یا پایان یک دوره آموزشی برساند. به طور مثال آموزش گیاهان و حیوانات در برنامه‌ریزی درازمدت منظور می‌شود.

برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت: در این برنامه‌ریزی، فعالیت‌های کلاسی به گونه‌ای سازماندهی می‌شوند که کودکان را به اهداف آموزشی مورد نظر در کوتاه مدت (یک روز یا پایان یک ساعت آموزشی) برساند؛ مثلاً در یک روز در مورد بهداشت دهان و دندان با کودکان گفت‌وگو می‌شود.

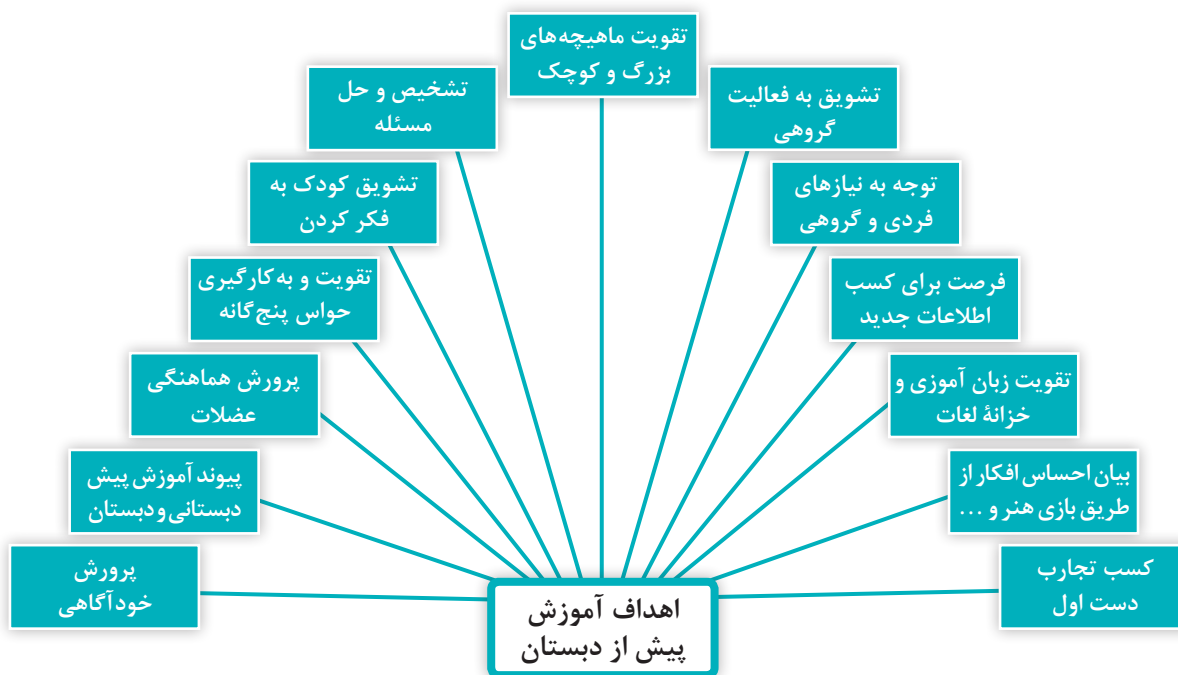
اهمیت و ضرورت ارائه یک برنامه‌ریزی آموزشی برای کودکان پیش از دبستان

برنامه آموزشی برای کودکان پیش از دبستان به دلایل زیر یک ضرورت است:

- ۱** بهترین سن یادگیری، دوره پیش از دبستان است.
- ۲** کودکان در دوره پیش از دبستان میل شدیدی به یادگیری دارند.
- ۳** آموزش‌پذیری کودکان در یک محیط مناسب و با برنامه‌های تدوین شده براساس رشد همه‌جانبه افزایش می‌یابد.
- ۴** تغییر رفتار کودک با رعایت اصول یادگیری، طراحی برنامه آموزشی مناسب، اجرای برنامه و ارزشیابی آن امکان‌پذیر است.

برای ارائه بهتر و مؤثرتر درس، به یک طراحی منظم

نمودار ۳- اهداف آموزش به کودکان پیش از دبستان

برنامه‌های آموزشی با توجه به سن کودکان و تفاوت‌های فردی آنها، نیازها و علائق فردی و گروهی آنها، امکانات و تجهیزات، توانایی‌های مربی، رشد همه جانبه ... براساس سال، ماه، هفته و روز تنظیم و اجرا می‌شود. آموخته‌های روزانه کودک با آموخته‌های قبلی او ارتباط دارد (نمودار ۳).

نکته

در گروه‌های کلاسی، در مورد اهداف پیش از دبستان و نقش آنها در برنامه‌ریزی آموزشی گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۵

۲- محتوای آموزشی در دوره‌های پیش از دبستان

محتوا دانش سازمان یافته‌ای است که با توجه به اهداف و موضوع آموزش تهیه می‌شود. به عبارت دیگر، محتوا آموزشی می‌شود بلکه باعث رشد توانایی‌ها، توصیفی است از آنچه که باید آموزش داده شود، لذا مهارت‌ها و نگرش‌های فراگیرنده خواهد شد.

در گروه‌های کلاسی، در مورد تعیین محتوای برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان و نقش آنها در آموزش کودکان گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۶

با برنامه‌ریزی درست و با اختیار گذاشتن امکانات و مواد آموزشی مناسب و با استفاده از فعالیت‌های بدنی، ذهنی، اجتماعی و عاطفی به کودک فرصت داده می‌شود تا ببیند، بشنود، بپرسد، جست‌وجو کند و استدلال کند، عمل کند پاسخ خود را بدست آورد و آموزش ببیند.

۳- روش‌های یاددهی - یادگیری

برای یادگیری مؤثر توجه به اصول زیر ضروری است:

۱ ایجاد انگیزه: مربی برای موفقیت در اجرای برنامه آموزشی باید در کودکان انگیزه ایجاد کند. بدون انگیزه، فراگیرنده برای یادگیری آمادگی ندارد.

۲ یادگیری فعال: معلم با ارائه تکالیف و تمرینات متنوع فراگیران را برای یادگیری عمیق‌تر تحریک می‌نماید.

۳ راهنمایی و نظارت: در آموزش و پرورش امروز، مربی در مقام مشاور، راهنما و هدایت‌گر ایفای نقش می‌نماید و زمینه را برای آموزش بهتر فراهم می‌سازد.

۴ مواد آموزشی مناسب: مواد آموزشی باید متناسب با ویژگی‌های فراگیران باشد. همچنین اثرگذار و سودمند باشند تا فراگیران با این مواد آموزشی و با انجام فعالیت‌های گوناگون بتوانند اطلاعات بیشتری کسب کنند.

۵ زمان بندی آموزشی: ایجاد فرصت مناسب با توجه به محتوی آموزشی بسیار ضروری است. هرچه فرصت تمرین، تکرار و سنجش بیشتر باشد حاصل یادگیری بیشتر خواهد بود.

۶ روش‌های آموزش: هر محتوای آموزشی روش آموزشی خاصی دارد. بنابراین باید از روش‌های گوناگونی مانند بازی، پرسش و پاسخ، روش دیداری، روش شنیداری، تمرین و تکرار، اجرای نقش، شبیه‌سازی، ... با توجه به محتوی آموزشی استفاده کرد تا اجرای فعالیت را در قالب واحد کار یا ارائه پروژه تسهیل کرد.

۷ تقویت رفتار درست: مربی باید با دقت کار فراگیران را دنبال کند و آنها را ارزیابی و درستی آنها را اعلام نماید و با توجه به شناخت فراگیران آنها را تقویت کند. نوع تقویت به تفاوت‌های فردی بستگی دارد.

۸ معیار عملکرد: تهیه کننده مواد آموزشی با توجه به آنچه از فراگیران انتظار دارد باید معیاری داشته باشد تا فراگیر بتواند میزان آموخته‌هایش را در آن چهارچوب ارزیابی کند و میزان تلاش خود را برای رسیدن در حد مطلوب مشخص کند.

روش‌های یاددهی - یادگیری باید دارای ویژگی‌های زیر باشد:

۱ اکتشافی بوده یعنی کودک در محیط و فضای فعالیت‌ها به جست‌وجو بپردازد.

۲ متناسب با سن و نیاز باشد، کودک باید توانایی درک و اجرای فعالیت‌ها را داشته باشد.

۳ متناسب با اهداف آموزشی باشد، گاه در مواردی علاقه‌مندی و موقعیت‌های خاص ذهن را به سمت موضوعی خاص می‌کشاند.

از روش‌های اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان دو روش زیر معرفی می‌شود:

الف) واحد کار: واحد کار یکی از روش‌های آموزش کودکان پیش از دبستان است و در بیشتر مراکز پیش از دبستان در کشور ما مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این روش یک موضوع برای کار با کودکان برای یک دوره زمانی مشخص انتخاب می‌شود و فعالیت‌های زیر توسط کودکان و مربی در ارتباط با آن موضوع انجام می‌گیرد:

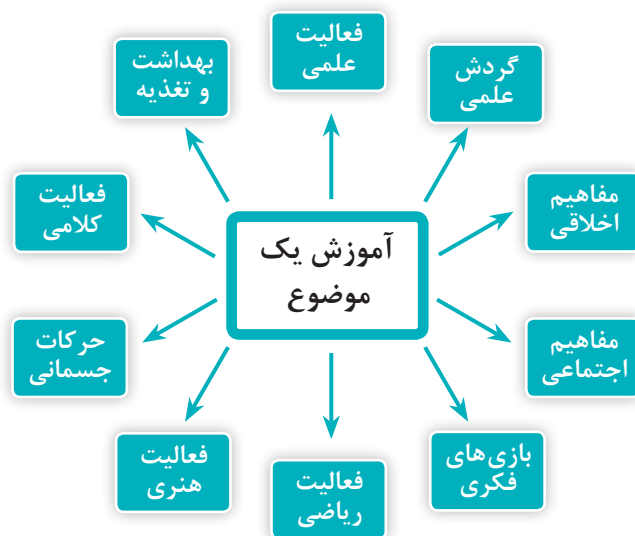
- پرسش و پاسخ بین مربی و کودکان
- نقاشی به صورت گروهی و فردی
- کار دستی به صورت گروهی و فردی
- قصه‌گویی توسط کودک و مربی
- شعر و سرود
- بازی‌های فردی و گروهی

- چیستان و معما
  - آموزش مفاهیم علوم
  - آموزش مفاهیم ریاضی
  - آموزش مفاهیم اجتماعی و اخلاقی
  - آموزش مفاهیم عاطفی - اجتماعی
  - تصویرخوانی
  - زبان آموزی (یادگیری کلمات مرتبط با واحد کار)
  - گردش علمی و بازدید از مراکز مرتبط با موضوع
- در اجرای روش واحد کار لازم است به نکات زیر توجه شود:**

- 1 انتخاب موضوع واحد کار در مراکز پیش از دبستان معمولاً از طرف مربی با توجه به علائق و نیازهای کودکان صورت می‌گیرد، لازم است والدین نیز در انتخاب موضوعات واحد کار مشارکت داده شوند.
- 2 در انتخاب موضوعات واحد کار، سن کودکان باید در نظر گرفته شود. از این روش معمولاً برای کودکان بالای 3 سال استفاده می‌شود.
- 3 از نظر زمانی و اجرا، موضوعات واحد کار به دو گروه تقسیم می‌شوند:
- موضوعات گسترده مانند فصول که آموزش آن حدود

ارائه یک برنامه آموزشی

ارائه یک برنامه صحیح آموزشی در پیش دبستان با توجه به اصول، ویژگی‌های برنامه و رشد همه جانبه کودک باید شامل تجارب گوناگونی مانند: پرورش مهارت‌های جسمانی، پرورش حواس، کشف محیط و طبیعت، پرورش هوش استعداد و توانایی‌ها و زبان‌آموزی باشد. این مفاهیم در قالب فعالیت‌هایی برای افزایش یادگیری کودکان و دادن معنای بهتر و کامل‌تر ارائه می‌شود. نمودار 4 این فعالیت‌ها را نشان می‌دهد.

نمودار 4- آموزش یک موضوع

در گروه‌های کلاسی، به نمودار ۴ با دقت نگاه کنید و به سؤالات زیر پاسخ دهید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

- فعالیت آموزشی چه نقشی در آموزش کودکان پیش از دبستان دارد؟
- برای آموزش یک مفهوم به کودکان چه مراحل لازم است، انجام شود؟

جدول ۱- نمونه واحد کار ۱

نمونه واحد کار	اجتماعی
<p>موضوع آموزش: حمل و نقل</p> <p>هدف: معرفی وسایل نقلیه به کودکان و شناخت علائم ایمنی برای آنها</p> <p>☐ هنر</p> <p>کولاژ از تصاویر ماشین‌های مختلف استفاده از لاستیک ماشین اسباب‌بازی برای چاپ رنگ کردن عکس ماشین</p> <p>☐ زبان آموزی</p> <p>نام بردن انواع وسایل حمل‌ونقل (ماشین، وانت، کامیون)</p> <p>گفتن مشخصات ماشین و حدس زدن نام آنها خواندن کتاب</p> <p>☐ علوم</p> <p>ابزار ماشین (چرخ، دنده و ...)</p> <p>فعالیت‌های آهن‌ربا</p> <p>شناخت قسمت‌های مختلف ماشین</p> <p>☐ ریاضیات</p> <p>اندازه ماشین‌ها</p> <p>اندازه لاستیک‌ها</p> <p>شمردن ماشین‌ها و تعداد پارکینگ‌ها</p> <p>میزان گنجایش کامیون‌ها و اندازه‌گیری</p> <p>☐ سلامت و ایمنی</p> <p>علائم راهنمایی و رانندگی</p> <p>چهارراه‌ها و چراغ‌ها</p>	<p>شناخت محدوده‌های وسایل نقلیه</p> <p>درست کردن جاده و استفاده از علائم درست کردن جاده روی میز شن‌بازی و رعایت نکات راهنمایی</p> <p>نکات مهم در حمل و نقل عمومی</p> <p>☐ حرکات جسمانی</p> <p>وانمود کردن برای رانندگی</p> <p>وانمود کردن حرکت ماشین‌ها</p> <p>وانمود کردن به‌عنوان چراغ راهنمایی (قرمز، سبز و زرد)</p> <p>ماشین بازی خیالی</p> <p>نوار صدای وسایل نقلیه و حدس زدن</p> <p>☐ فعالیت‌های گروهی</p> <p>فعالیت گروهی برای حمل وسایل با واگن‌های بازی (بازی واگن: دو گروه که هر یک به‌عنوان یک واگن گروه دوم را می‌کشد)</p> <p>شناخت علائم ایمنی</p> <p>کار وسایل نقلیه عمومی</p> <p>☐ تصاویر کلاسی</p> <p>علائم رانندگی</p> <p>ماشین‌های گوناگون</p> <p>راننده</p> <p>تعمیرکار</p>

جدول ۲- نمونه واحد کار ۲

<p>مراقبت از درختان میوه</p> <p>☐ نکات اجتماعی</p> <p>تشکر کردن</p> <p>تمیز غذا خوردن</p> <p>تعارف کردن</p> <p>☐ نکات بهداشتی و تغذیه</p> <p>توجه به نکات ایمنی</p> <p>استفاده از چاقو</p> <p>شستن میوه و درست کردن کمپوت سیب</p> <p>☐ فعالیت‌های جسمانی</p> <p>شعرخوانی همراه با حرکات بدنی</p> <p>☐ گردش علمی</p> <p>بردن کودکان به پارک یا مزرعه سیب یا گلدان درخت سیب</p> <p>☐ فعالیت‌های گروهی</p> <p>نقاشی گروهی</p> <p>نمایش گروهی</p> <p>بازی گروهی با سیب</p> <p>☐ تصاویر کلاسی</p> <p>انواع سیب در رنگ‌های مختلف</p> <p>مراحل رشد درخت سیب</p>	<p>موضوع انتخابی: سیب</p> <p>هدف آموزش: کودک بتواند سیب را ببیند و طعم و بوی آن را تشخیص دهد.</p> <p>ابزار مورد نیاز: چند نمونه گوناگون سیب، تصویر یک درخت سیب، شکر، آب، چاقو، رنگ گواش</p> <p>☐ هنر</p> <p>نقاشی سیب</p> <p>چاپ با استفاده از سیب</p> <p>کولاژ سیب</p> <p>☐ زبان آموزی</p> <p>انتخاب یک شعر یا قصه در مورد میوه‌ها، سیب و میوه فروش</p> <p>☐ علوم</p> <p>چگونگی رشد گیاه</p> <p>چگونگی رشد درخت سیب</p> <p>☐ ریاضیات</p> <p>عددآموزی</p> <p>اندازه سیب</p> <p>شمردن سیب</p> <p>☐ نکات اخلاقی</p> <p>شکرگزاری از خداوند</p>
--	--

در گروه‌های کلاسی، با انتخاب یکی از موضوعات زیر، واحد کار آن را طراحی کنید و در کلاس ارائه دهید.

میوه‌های فصل

غذای سالم

فعالیت ۸

ب) پروژه: پروژه، یک روش اکتشافی است، که زمینه گسترده‌گی ذهن کودک را برای رشد اجتماعی، علمی، ادبی، اخلاقی و هنری ممکن می‌سازد و نگاه او را نسبت به موضوع وسعت می‌بخشد.

پرسش‌ها، نیازها از طریق شنیدن مکالمات داستان‌های بازگو شده و رویدادهایی که در محیط رخ می‌دهد تعیین می‌شود.

■ در انتخاب موضوع هر پروژه باید به ویژگی‌های زیر توجه کرد:

■ عنوان بر اساس علائق کودکان، مشاهده بازی‌ها،

■ به اندازه کافی، علاقه و کنجکاوی را برمی‌انگیزد و

مشخصات پروژه

ذهن را درگیر می‌کند؟

۲ آیا امکان ایجاد فعالیت‌های متنوع را دارد؟

۳ این پروژه چقدر برای کودکان آشناست؟

۴ دسترسی به منابع امکان‌پذیر است؟

۵ بازمینه‌های فرهنگی، جغرافیایی تا چه حد همخوانی دارد؟

۶ ...

در اجرای پروژه بچه‌ها به صورت گروهی روی موضوع کار می‌کنند، هر گروه ۲ تا ۵ نفر کودک با توانایی‌ها و علائق مشترک کار را ادامه می‌دهند و نتیجه را به صورت نقاشی، کاردستی، بازی نمایشی، شعر و... در معرض نمایش می‌گذارند.

مدت زمان متغیر است، نوع موضوع، شکل و شیوه ارائه و... از عوامل تعیین‌کننده زمان اجرای پروژه است.

پروژه در سه مرحله صورت می‌گیرد:

● مرحله ۱ چگونگی آغاز پروژه

● مرحله ۲ تحقیق و جست‌وجو به منظور یافتن پاسخ پرسش‌ها و جمع‌آوری اطلاعات و دسته‌بندی آنها

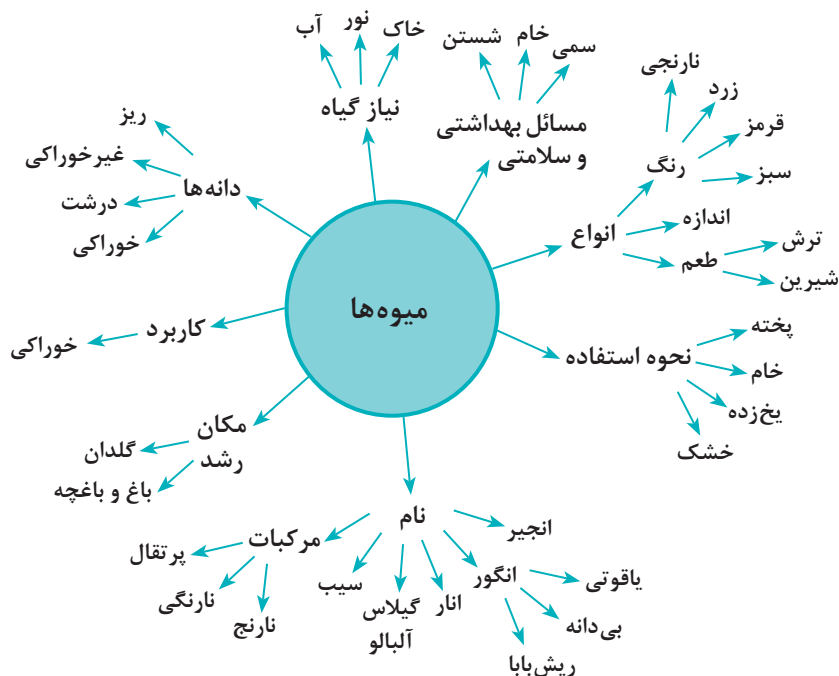
● مرحله ۳ نتیجه‌گیری نهایی (و به نمایش گذاشتن مستندات و آنچه کودکان به چند زبان ارائه داده‌اند). نقش مربی به عنوان یک محقق همراه با کودکان است که به ضبط گفتار، رفتار و تولیدات می‌پردازد. او بین والدین و کودکان ارتباط برقرار می‌کند و بدون تعصب به عنوان یک تسهیل‌گر به کودکان در امر اکتشاف، سؤال‌سازی، ساختن فرضیه کمک می‌کند.

نمونه پروژه

انتخاب موضوع (میوه‌ها)

میوه‌ها از چند جهت (انواع، نحوه استفاده، نام) قابل بررسی هستند؟

شما چه نکاتی را می‌توانید برای این موضوع در نمودار ۵ اضافه کنید؟

نمودار ۵- پروژه میوه‌ها

۴ از کودکان بخواهید در خصوص سلامتی و بهداشت فعالیت‌هایی را انجام دهند به طور مثال: طرز خوردن میوه / شستن آن و پوست کندن / پرورش حواس

در این نوع فعالیت‌ها می‌توانند از کتاب یا نمایش خلاق نیز استفاده کنند.

۵ در راستای همین پروژه از کودکان بخواهید در خصوص مسائل اجتماعی و اخلاقی نیز فعالیت‌هایی را اجرا کنند، به طور مثال:

صحبت صاحبان مشاغل (راننده کامیون، باغ‌دار، کشاورز) / صحبت مغازه‌دارها (قصابی، نانوايي، میوه‌فروشی) / بازدید از یک مرکز یا ...

نقش آفرینش / شکرگزاری و اسراف نکردن
۶ در راستای همین پروژه چند فعالیت برای مفاهیم ریاضی اجرا کنند، به طور مثال:

ترسیم و شکل میوه (اشکال هندسی) / طبقه‌بندی براساس رنگ، فرم، شکل

۷ ارائه کتاب‌های پیشنهادی برای این پروژه، همچنین شعر و سرود

گفت‌وگویی درختان / درخت بخشنده

۸ طراحی بازی و حرکت براساس همین پروژه
حدس بزن چه میوه‌ای هستم؟ / نام بردن میوه‌ها براساس عروسک میله‌ای از میوه‌ها / پازل یا دومینوی میوه‌ها.

به این ترتیب کودک گام به گام می‌تواند به هدف کلی، که نگاه همه‌جانبه به مفهوم میوه است، برسد. در واقع پیامد حاصل از آموزش، که با توجه به هدف طراحی شده است، کودکان با مفاهیم گوناگونی در مورد میوه‌ها آشنا شده‌اند (شکل، رنگ، مزه، کاربرد و...). آنها مهارت در مورد شناخت میوه‌ها، کاربردشان و حتی تهیه بعضی از آنها را یاد گرفته‌اند (از طریق شعر،

کاردستی، کسب تجارب دست اول، دست ورزیده)
خزانه لغات: خاک، نور، آب، پختن، خشک کردن، ریشه، ساقه، میوه، باغبان و ...

نمودار را با کمک کودکان کامل‌تر کنید (کار را با رنگ‌های مختلف نشان دهید). بگذارید کودکان تمام مواردی را که در خصوص میوه در ذهن دارند، به طرح اولیه شما اضافه کنند.

مفاهیمی را که نهایتاً کودکان از این موضوع (میوه‌ها) خواهند آموخت، بنویسید. این مفاهیم هدف آموزشی‌ای خواهد بود که با توجه به ویژگی‌های سن مورد نظر، تنظیم می‌شود.

اهداف

نام میوه، انواع، کاربرد، نحوه ارائه / نیاز گیاهان، محل رشد گیاه / مراقبت‌های خاص (شستن میوه، خام نخوردن، پوست کندن)

با توجه به اهداف، برنامه‌ریزی می‌تواند به مسائل خاص اختصاص یابد، در واقع مفاهیمی که کودکان یاد خواهند گرفت.

میوه‌های گوناگونی وجود دارد. اغلب آنها توسط دانه زیاد می‌شوند. بعضی را با پوست و بعضی را بدون پوست می‌خوریم.

بعضی خام و بعضی پخته مصرف می‌شوند.
از کودکان بخواهید همچنین مواردی را برای آموزش اضافه کنند.

۱ برای آموزش مفهوم میوه، با توجه به اهداف، فعالیت علمی انجام دهند، مثل:

نشان دادن انواع میوه‌ها و نام بردن و طبقه‌بندی کردن آنها / بریدن میوه و خوردن (طعم و مزه و بو) / کاشتن دانه‌ها / شناخت میوه‌های فصول مختلف

۲ برای آموزش همین مفهوم از کودکان بخواهید فعالیت‌های هنری انجام دهند مثل:

کولاژ تصاویر میوه‌ها/ کولاژ دانه‌ها/ استفاده از فیبر کودکان را تشویق کنید فعالیت‌های هنری بیشتری پیشنهاد کنند.

۳ از کودکان بخواهید چندین فعالیت برای استفاده کاربردی از میوه‌ها با بزرگترها انجام دهند؛ به طور مثال:

درست کردن کمپوت/ درست کردن مربا

در گروه‌های کلاسی، با انتخاب یکی از موضوعات زیر، پروژه طراحی کنید و در کلاس ارائه دهید.

حیوانات

گیاهان

تفاوت پروژه با واحد کار

ویژگی‌های زیر، پروژه را از واحد کار جدا می‌کند:

۱ گسترده‌گی موضوع در پروژه

۲ پراکندگی مطالب مربوط

۳ جمع‌آوری مطالب در مدت زمان طولانی‌تر

۴ همراهی کودکان با توجه به علائق فوری

۵ اجرای گروهی پروژه

اجرای یک برنامه آموزشی مؤثر نیاز به خلاقیت مربی دارد و بیش از هر چیز اهمیت کار مربیان را در آموزش کودکان روشن می‌کند.

۴- زمان بندی

شود. سازماندهی زمان فعالیت‌های آموزشی با عوامل مهمی از جمله هدف، محتوا، شرایط رشدی فراگیران، رویکردهای آموزشی، روش تدریس، مواد و ابزار آموزشی ارتباط دارد.

یکی از عناصر مهم برنامه‌ریزی آموزشی در نظر گرفتن زمان آموزش است. زمان بندی به توالی منطقی زمان و محتوا اطلاق می‌شود و برای اجرای فعالیت‌ها و تجارب یادگیری باید به فراگیران، فرصت کافی داده

در گروه‌های کلاسی در مورد زمان بندی و روش اجرای برنامه آموزشی و نقش آنها در برنامه‌ریزی آموزشی گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۵- مواد و ابزار آموزشی

یا نشست. فضا، نور و دمای کلاس هریک به گونه‌ای غیرمستقیم در یادگیری کودکان و به طور کلی بر افرادی که زیر پوشش آنها قرار دارند تأثیر می‌گذارد. علاوه بر فضای فیزیکی، ایجاد فضای عاطفی در مراکز پیش از دبستان ضرورت دارد. این فضا شامل چگونگی رفتار مربی و سایر کارکنان با کودکان است که باعث ایجاد احساس امنیت عاطفی در کودکان می‌شود. (برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد فضای آموزشی به پودمان ۴ مراجعه نمایید)

در هر طرح درس مواد و ابزار آموزشی نیز از عناصر تأثیرگذار در تنظیم برنامه‌ریزی است. با ابزار انتخابی (تخته، سی دی، فیلم...، بازی، تابلوهای آموزشی، کتاب‌های مرتبط، کارت‌های قصه، وسایل انجام فعالیت‌های هنری، وسایل عملی و...) برنامه آموزشی مؤثرتر اجرا می‌شود.

۶- فضای یادگیری

فضا و محیط، معلم سوم است. فضا پیام مهمی را القا می‌کند، در واقع حرف می‌زند و به ما می‌گوید که در اینجا می‌توان سخن گفت یا سکوت کرد، می‌توان پرید

۷- ارزشیابی

ارزشیابی عبارت از جمع‌آوری اطلاعات از آموخته‌های

- فراگیران و قضاوت در مورد حدود آن آموخته‌ها با توجه به اهداف آموزشی است. این فعالیت آموزشی جزء مهارت‌های آموزشی بعد از تدریس مربی است و ابزاری است که به وسیله آن، مربی میزان موفقیت و شکست خود را شناسایی می‌کند و متوجه می‌شود در فرایند یاددهی - یادگیری شرایط آموزشی ایجاد شده مطلوب بوده است یا نه؟ آیا کودکان با کسب تجارب و انجام دادن فعالیت‌های تعیین شده به هدف‌های آموزشی رسیده‌اند یا نه و دانش‌آموزان به چه کمکی نیازمند هستند. ارزشیابی مستمر از فرایند تدریس در یادگیری امری ضروری است و نحوه ارزشیابی باید براساس نوع هدف، شرایط فعالیت‌های انجام شده تعیین گردد. بعد از برنامه‌ریزی آموزشی که با توجه به موضوع، هدف، رشد همه‌جانبه، توانایی شناختی و ... تنظیم شد و با روش‌های مختلف اجرا گردید باید برای اطمینان از رسیدن به نتیجه مؤثر به سؤالات زیر پاسخ داد:
- ❖ **در مورد کودکان**
- کدام‌یک از فعالیت‌ها بیشترین توجه کودکان را به خود جلب کرد؟
  - کدام‌یک از کودکان علاقه بیشتری به فعالیت داشتند؟
  - کدام‌یک از کودکان بیشتر سؤال کرده و اظهار نظر کردند؟
  - کدام‌یک از کودکان در برنامه‌های گروهی شرکت نکردند؟
  - چه بخش‌هایی از فرایند آموزش بیشتر مورد توجه قرار گرفت؟
  - کدام‌یک از کودکان از موضوع اطلاع بیشتر یا کمتری داشتند؟
- ❖ **در مورد اجرای برنامه**
- چه قسمت‌هایی از برنامه نیاز به تصویر یا محتوای آموزشی بیشتری داشت؟
  - کدام‌یک از سؤالات کودکان را نتوانستید پاسخ دهید؟
  - چه مدت زمان صرف بحث‌های خارج از برنامه شد؟
  - در اجرای کدام فعالیت نیاز به تکمیل مهارت و اطلاعات دارید؟
  - تا چه حد به هدف کلی برنامه رسیدید؟
  - چگونه یادگیری کودکان را ارزیابی کردید؟

نکته

با توجه به اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان و ویژگی‌های این گروه سنی، برنامه‌ریزی برای آموزش آنان لازم است. در این برنامه به سؤالات زیر باید پاسخ داد:

- چه می‌خواهید یاد دهید؟
- چرا این موضوع را برای آموزش انتخاب کرده‌اید؟
- آیا به استعداد و توانایی ذهنی گروه کودکان توجه نموده‌اید؟
- کودکان در حال حاضر از این موضوع چه می‌دانند؟
- اطلاعاتی که منتقل خواهید کرد تا چه حدی است؟
- چه روشی برای آموزش این موضوع مناسب است؟
- به چه ابزار و تجهیزاتی برای آموزش موضوع نیاز دارید؟
- آیا این ابزار شما را به هدف‌تان می‌رساند؟
- آیا اطلاعات جمع‌آوری شده در سطح درک کودکان این گروه سنی است؟
- چه فعالیت‌هایی را برای آموزش این موضوع در نظر گرفته‌اید؟
- در برنامه‌ریزی به خواست‌ها و علائق کودکان توجه نموده‌اید؟
- آیا فضا را با توجه به موضوع و محتوای آموزشی آن انتخاب و طراحی کرده‌اید؟

در گروه‌های کلاسی با توجه به سؤالات کلیدی برای برنامه‌ریزی، واحد کار و پروژه طراحی شده گروه خود را بررسی کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت ۱۱

با هماهنگی مربی، خود ضمن بازدید از یک مرکز پیش از دبستان، برنامه آموزشی یک روز در آن مرکز را مشاهده کنید و با توجه به آنچه در مورد برنامه‌ریزی آموخته‌اید آن را بررسی کنید و نتیجه را در کلاس گزارش دهید.

فعالیت ۱۲

۱. فهرستی از اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی پیش از دبستان را با یک نمودار نمایش دهید.
۲. در مورد نکات ضروری در طراحی برنامه درسی پیش از دبستان، گزارشی تهیه کنید.
۳. اهمیت برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان را با بیان دلایلی توضیح دهید.
۴. عناصر برنامه درسی را فهرست کنید.
۵. فهرستی از اهداف آموزش و پرورش پیش از دبستان ارائه دهید.
۶. فهرستی از روش‌های یاددهی-یادگیری آموزش پیش از دبستان ارائه دهید.
۷. اصول یادگیری در برنامه‌ریزی آموزشی را توضیح دهید.
۸. یک واحد کار با موضوع دلخواه تهیه کنید و در کلاس ارائه نمایید.
۹. آموزش یک موضوع را با استفاده از روش پروژه طراحی کنید.
۱۰. آموزش یک مفهوم را با رسم یک نمودار نمایش دهید.

ارزشیابی شایستگی اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان (پودمان ۲)

نمره	استاندارد (شاخص‌ها، داوری، نمره‌دهی)	نتایج	استاندارد عملکرد (کیفیت)	تکالیف عملکردی (شایستگی‌ها)	عنوان پودمان ۲
۳	۱- به‌کارگیری اصول و مفاهیم حاکم بر برنامه‌ها در اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۲- طراحی واحد کار برای آموزش مفاهیم پیش از دبستان ۳- به‌کارگیری روش‌های مختلف در اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۴- تحلیل عناصر تشکیل‌دهنده برنامه آموزشی	بالاتر از حد انتظار	تحلیل اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان با استفاده از منابع علمی و آموزشی معتبر، آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی کشور	تحلیل اصول و ویژگی‌های برنامه‌های آموزشی دوره پیش از دبستان	اصول و مفاهیم آموزش و پرورش پیش از دبستان
۲	۱- به‌کارگیری اصول و مفاهیم حاکم بر برنامه‌ها در اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان ۲- طراحی واحد کار برای آموزش مفاهیم پیش از دبستان ۳- به‌کارگیری روش‌های مختلف در اجرای فعالیت‌های آموزشی پیش از دبستان	در حد انتظار		برنامه‌ریزی فعالیت‌های آموزشی	
۱	توانایی انجام یک شاخص از شاخص‌های در حد انتظار	پایین‌تر از حد انتظار			
					نمره مستمر از ۵
					نمره شایستگی پودمان از ۳
					نمره پودمان از ۲۰